

До спеціалізованої вченої ради
Д 41.086.03 в Національному університеті
«Одеська юридична академія»

65009, м. Одеса, вул. Академічна, 2

В І Д Г У К

офіційного опонента кандидата юридичних наук, доцента

Албула Сергія Володимировича на дисертацію

Тіграняна Григора Самвеловича

«Кримінальна відповідальність за розбій за законодавством України

та Республіки Вірменія (порівняльно-правове дослідження)»,

поданої на здобуття наукового ступеня кандидата наук за спеціальністю

12.00.08 – кримінальне право та кримінологія, кримінально-виконавче право

Вивчення тексту дисертаційного дослідження, автореферату дисертації та праць здобувача на цю тему дає підстави стверджувати, що автор впорався з достатньо складними задачами, поставленими на початку та під час дослідження.

Актуальність теми дослідження. Наведена здобувачем аргументація актуальності теми для науки в цілому не викликає заперечень, загалом з нею можна погодитися.

Дослідження проблематики кваліфікації злочинів проти особи та власності ніколи не втрачали актуальності, їм приділялося чимало уваги в науковій літературі. Такий стан речей пояснюється необхідністю всебічної охорони особистості та її прав з боку сучасної держави. В цілому ж реалії сьогодення свідчать, що в законодавстві значної кількості європейських країн зберігається тенденція збільшення кількості антропоцентричних складів, що передбачають відповідальність за посягання на життя та здоров'я, тілесну недоторканість особи.

Фактично актуальність дослідження базується на поєднанні значущості трьох складових: 1) актуальності досліджень насильницьких злочинів проти особи і кримінально-правової протидії таким злочинам; 2) актуальності досліджень корисливих злочинів проти власності, їхньої кримінально-правової кваліфікації, протидії їхньому вчиненню тощо; 3) актуальності порівняльних досліджень кримінально-правового контенту, особливо серед систем

законодавства пострадянського простору. Як ми можемо побачити, з позицій актуальності дане дисертаційне дослідження видається багатогранним.

Є цілком природним, що актуальність дослідження пов'язується з як суто кримінально-правовими, так і кримінологічними категоріями. Як в Україні, так і в Республіці Вірменія показники вчинення корисливих насильницьких злочинів залишаються не зовсім оптимістичними. Втім це зумовлюється цілою низкою факторів, перед усім - соціально зумовлених. Але з моменту проголошення незалежності країн та прийняття нових кримінальних кодексів, теорія та практика кримінально-правової протидії вчиненню розбійних нападів в зазначених країнах пішла різними шляхами. Отже, виявити переваги та недоліки даних моделей з урахуванням подібності умов, я яких вони існують, а також результатів їхнього функціонування видається вкрай актуальним.

Таким чином, актуальність теми дисертаційної роботи та її науково-практичне значення обумовлюються необхідністю подальшого дослідження проблеми компаративного аналізу кримінально-правової категорії розбою за законодавством Вірменії та України, удосконалення чинного кримінального законодавства в цій сфері та практики його застосування.

Об'єкт та предмет дисертації відповідають заявленій темі і свідчать про правильність обраних автором методологічних підходів до розкриття проблем, що винесені у назву роботи. Структура плану роботи та послідовність його викладення також відповідає темі дослідження й у повній мірі розкриває її зміст. Автор вміло та послідовно визначає завдання дослідження, які логічно випливають із задекларованої мети. Заслужують на схвалення також використані у роботі методи дослідження, зокрема, їх кількість, виваженість обрання та вміле застосування, що повною мірою відбивається в структурі рецензованої роботи.

На перспективність обраної теми дослідження вказує і її зв'язок з **науковими програмами, планами, темами**. Дисертаційне дослідження виконано відповідно до плану науково-дослідної роботи кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія» «Механізм кримінально-правового впливу в умовах сталого розвитку» на 2011-2015 рр. як складової плану науково-

дослідницької роботи Національного університету «Одеська юридична академія» на тему «Теоретичні та практичні проблеми забезпечення сталого розвитку Української державності та права» (державний реєстраційний номер 0110U000671) на 2011-2015 рр., а також плану науково-дослідної роботи кафедри кримінального права Національного університету «Одеська юридична академія» «Стан, тенденції та перспективи розвитку кримінального права у XXI столітті» на 2016-2020 рр. як складової плану науково-дослідної роботи Національного університету «Одеська юридична академія» «Стратегія інтеграційного розвитку України: правовий та культурний вимір» (державний реєстраційний номер 0116U001842) на 2016-2020 рр.

Не викликає заперечень **ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та їх достовірність.** Результати дисертаційної роботи є достатньо обґрунтованими, оскільки автором із відповідної теми опрацьовано значну кількість літературних джерел. При цьому автор висвітлив різні позиції учених, проаналізував ступінь їх аргументованості і виклав власне бачення щодо поглядів цих дослідників. Дисертація будується на достатній для дослідження такого рівня методологічній базі. Робота характеризується застосуванням дослідницьких методів сучасної теорії пізнання, у тому числі таких, як метод діалектичного аналізу, системно-структурний, формально-логічний, статистичний та ін.

Структура дисертаційного дослідження є логічно побудованою, зумовленою поставленими метою та завданнями дослідження, його об'єктом і предметом, відповідає логіці наукового пошуку. Основні теоретичні та практичні висновки, положення та пропозиції дисертаційного дослідження викладені у 10 наукових працях, з яких 5 наукових статей опубліковано у фахових виданнях з юридичних наук, перелік яких затверджено МОН України, 1 науковій статті, опублікованій у зарубіжному періодичному виданні, та 4 тезах доповідей на науково-практичних конференціях

Наукова обґрунтованість наукових положень та висновків дисертації підтверджується значним обсягом зібраного емпіричного матеріалу. Емпіричною базою дисертаційного дослідження є матеріали судової практики України та

Республіки Вірменія за 2014-2018 роки (200 справ), правові позиції вищих судів України та Республіки Вірменія відносно кваліфікації корисливо-насильницьких злочинів, матеріали та узагальнення Управління ООН з наркотиків та злочинності, конгресів ООН з попередження злочинності та поводження з правопорушниками.

Достовірність і наукова новизна одержаних результатів полягає в:

- узагальнені українського та вірменського законодавчого досвіду криміналізації розбою та формулюванні авторських критеріїв, за якими родовим об'єктом посягання є відносини майнової безпеки, а безпосередні об'єкти розбою – майнові інтереси та безпека потерпілих є обов'язковими і рівнозначними;
- окресленні можливих шляхів реалізації концепції рівнозначності безпосередніх об'єктів розбою при подальшому розвитку чинного кримінального законодавства України та Республіки Вірменія;
- встановленні необхідності використання позитивного законодавчого досвіду Республіки Вірменія при формуванні кваліфікованих та особливо-кваліфікованих складів розбою;
- аргументуванні, що з точки зору сучасної законодавчої техніки про відповідальність за кримінальні правопорушення, розбій, спрямований на заволодіння майном у великих розмірах, та розбій, спрямований на заволодіння майном в особливо великих розмірах, мають бути передбачені в якості самостійних складів злочинів у різних частинах чинної редакції статті 187 КК України;
- наведенні пропозицій при подальшому опрацюванні теоретичної моделі рекодифікації кримінального законодавства в рамках єдиної концепції кримінальних правопорушень в Україні та при розробці моделі нового КК Республіки Вірменія розглянути питання щодо можливості відмови від складу розбою у нинішньому вигляді, передбачивши корисливу мету серед кваліфікованих ознак злочинів проти здоров'я особи, оскільки розбій з точки зору євроцентристського пріоритету прав людини може й не бути спеціальним злочином відносно загальних насильницьких злочинів;
- розвиненні положення про необхідність вдосконалення диспозиції ст. 187 КК України шляхом виключення зі складу розбою терміну «напад» і

формулювання цього складу як спеціального складу викрадення, поєднаного з насильством або погрозою таким, з урахуванням при цьому єдності дії та предмета викрадення;

- додатковому аргументуванню висновку щодо доцільності уточнення поняття «насильство, що є небезпечним для життя чи здоров'я особи» та «погроза застосування такого насильства» як конструктивних ознак сучасного складу розбою. Доведено, що відсутність змістовної характеристики цих понять не відповідає встановленому ЄСПЛ принципу правової визначеності тощо.

Актуальність проблематики, глибина аналізу, чіткість висновків, методологічна цілісність, високий теоретичний рівень, внутрішня логічність та науково-практична спрямованість дисертаційного дослідження забезпечує його наукову цінність. Структурна побудова дисертації та зміст її положень свідчать про комплексний підхід щодо вирішення поставлених завдань дослідження.

До позитивних сторін даного дослідження варто віднести наступне:

Так, можна погодитися з твердженням про те, що рівень кримінального насильства в Україні, що є жертвою агресора та здійснює революційні зміни у системі державного управління, постійно підвищується; тенденції зростання розбійних нападів у Республіці Вірменія традиційно відображують високу латентність у реєстрації останніх. Слушною є теза про те, що дефініція розбою залишається центральною у більшості правових систем сучасності, хоча у різних юрисдикціях поняття розбою охоплює або тільки кваліфіковані види насильницьких нападів (Східна Європа), або всі факти кримінального насильства, пов'язані із захопленням майна потерпілої особи, чи вчинені в її присутності (США, Канада, Західна Європа).

Не можна не погодитися, що кримінальна відповідальність за розбій має тривалу історію розвитку, яка характеризується деякою суперечливістю, що зумовлена необхідністю посилення регуляції економіки позаекономічними методами кримінально-правового впливу. Ґрунтовним є висновок, що теоретико-методологічні характеристики кримінальної відповідальності за розбій не можуть бути зведеними лише до розгляду спеціальної літератури та опису методів

дослідження.

Не викликає сумнівів, що архітектоніка Глави 21 Особливої частини КК Республіки Вірменія більш відповідає сучасним характеристикам розподілу соціальних цінностей та об'єктів кримінально-правової охорони, адже глава 21 КК Республіки Вірменія починається зі статті 175 про найбільш тяжкий двооб'єктний злочин – розбій.

Грунтовними є висновки автора щодо характеристик об'єктивних та суб'єктивних ознак складів злочинів розбою в кримінальному законодавстві України та Республіки Вірменія в компаративному вимірі. Безсумнівними є і тези про те, що подальший розвиток теорії диференціації відповідальності шляхом уточнення змісту окремих кваліфікованих та особливо кваліфікованих складів злочинів є вкрай важливим.

Наукові положення дисертації Г.С. Тіграняна є достатньо обґрунтованими і достовірними, характеризуються суттєвими елементами **новизни**. Вони ґрунтуються на використанні різноманітних методів наукового дослідження, змістовній теоретичній та репрезентативній емпіричній базах дослідження.

Одержані результати мають як **теоретичне, так і практичне значення**. Викладені в дослідженні положення, висновки та пропозиції можуть бути використані у:

- науково-дослідній діяльності – для подальшого дослідження проблем кримінально-правової політики протидії корисливо-насильницьким злочинам;
- правотворчій діяльності – для вдосконалення національного кримінального законодавства в частині протидії розбійним нападам з урахуванням позитивного законодавчого досвіду Республіки Вірменія та деяких інших зарубіжних країн;
- правозастосовній діяльності – при вирішенні проблем кваліфікації корисливо-насильницьких злочинів;
- освітньому процесі – при викладанні навчальних дисциплін «Кримінальне право України. Загальна частина», «Кримінальне право України. Особлива частина», «Теорія/проблеми теорії кваліфікації злочинів», підготовці

робочих програм, підручників, навчальних посібників, методичних рекомендацій, тематики кваліфікаційних робіт із зазначених дисциплін;

- правовиховній діяльності – для формування правових знань і навичок всіх категорій населення, які можуть стати жертвами розбійних нападів.

Все викладене вище підтверджує високий науковий рівень дисертації та добросовісне ставлення автора роботи до її оформлення. Зміст автореферату є ідентичним основним положенням дисертації. Звертають на себе увагу оформлення дисертації. Науковий стиль викладення державною мовою не викликає зауважень. Головні висновки і пропозиції автора ґрунтуються на достатній науковій платформі, що дає підстави визнати дослідження самостійним і завершеним.

Позитивна оцінка рецензованої роботи в цілому та її окремих положень не виключає можливості і необхідності висловити **певні зауваження** щодо позицій, які потребують критичної оцінки, є спірними або потребують додаткової аргументації та дають можливість вступити в дискусію з автором. На наш погляд, є потреба детально зупинитися на наступних із них:

1. Намагаючись найкращим чином провести компаративне дослідження кримінальної відповідальності за розбій за законодавством України та Республіки Вірменія, автор дещо розширює предмет дослідження, активно аналізуючи інформацію, що відноситься до правових доктрин інших держав. Звісно, з одного боку такий підхід насичує роботу як статистичним матеріалом так і змістовно, в цілому збагачуючи її, втім автор в деякі моменти дещо віддаляється від центральної лінії дослідження.

2. Автор зазначає, що перше монографічне дослідження проблем кваліфікації розбійних нападів за кримінальним законодавством Республіки Вірменія було здійснено в 2012 р. Т. Нерсесяном. Дисертантові слід було би більш чітко окреслити межі власного дослідження, та межі дослідження попередника, зробити чіткі акценти на основних наукових позиціях, які співпадають та розрізняються. Втім цей недолік може бути легко усунений під час захисту дисертації.

3. Аналіз тексту дисертаційного дослідження свідчить про те, що крім власне компаративного аналізу положень Кримінальних кодексів України та Республіки Вірменія, дисертант активно аналізував й законодавство інших держав. Такий «розширений» підхід не слід вважати недоліком, адже це потребувало проведення значної роботи з систематизації даних та їхнього аналізу, втім певною мірою це заважає концентрації уваги на предметі дослідження.

4. Слід визначити, що пропозиції дисертанта щодо вдосконалення ст. 187 КК України викликають певні сумніви. Так автор зводить діяння, як основну ознаку об'єктивної сторони, до насильства, націленого на заволодіння чужим майном. Втім постають нові проблемні питання, адже яким чином тоді розмежовувати власне розбій та грабіж? Отже, автору треба же раз подумати над змістом об'єктивної сторони розбою в його пропозиціях з вдосконалення законодавства.

Разом із тим слід зазначити, що висловлені зауваження і побажання ні в якому разі не зменшують загальне позитивне враження від роботи.

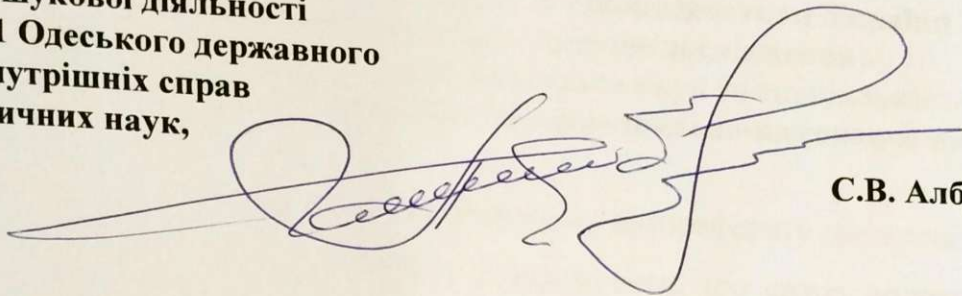
Дисертація є самостійним доробком автора, посилання на наукові праці оформлені належним чином. Наукові статті свідчать про якість проведеної роботи, базуються на особистих поглядах та результатах праці дисертанта. Дисертаційні положення досить докладно розкриті у наукових публікаціях. Автореферат повністю відображає усі структурні елементи дисертації та по формі і змісту відповідає вимогам, що пред'являються до такого виду наукових розробок.

З урахуванням викладеного, можна зробити **висновок**, що дисертація Тіграняна Григора Самвеловича «Кримінальна відповідальність за розбій за законодавством України та Республіки Вірменія (порівняльно-правове дослідження)» є завершеним, самостійним, цілісним, логічним за структурою науковим дослідженням актуальної у сучасній юридичній науці теми. Результати, отримані у даній роботі, містять наукову новизну та у сукупності розв'язують конкретне наукове завдання. За змістом, обсягом, оформленням, висвітленням у наукових публікаціях дисертація відповідає паспорту спеціальності та профілю спеціалізованої вченої ради, а також вимогам п. 9, 11 «Порядку присудження наукових ступенів», затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України від 24

липня 2013 року № 567 (зі змінами і доповненнями) та Наказу Міністерства освіти і науки України від 12 січня 2017 року № 40 «Про затвердження вимог до оформлення дисертації», а її автор Тігранян Григор Самвелович заслуговує на присудження наукового ступеню кандидата юридичних наук за спеціальністю 12.00.08 – кримінальне право та кримінологія; кримінально-виконавче право.

Офіційний опонент:

**Професор кафедри
оперативно-розшукової діяльності
факультету № 1 Одеського державного
університету внутрішніх справ
кандидат юридичних наук,
доцент**

С.В. Албул

«Підпис засвідчую»

**Проректор Одеського державного
університету внутрішніх справ
доктор юридичних наук, професор
Заслужений діяч науки і техніки України**

С.О. Кузніченко